

ESCHIL:

„Rugătoarele” — „Perșii” —
 „Șapte contra Tebei” —
 „Prometeu înlănțuit”*

Volumul apărut la începutul anului, cuprinzând cele patru tragedii, marchează prima traducere integrală a ceea ce ni s-a păstrat din opera eschileană, datorată merituosului elenist Alexandru Miran. Debutul seriei de tragedii aparținând lui Eschil, în echivalența propusă de domnia-sa, se realiza în 1979, cu trilogia *Orestia*. Versiunea celorlalte patru tragedii continuă maniera stilistică propusă anterior, delimitând un spațiu specific al echivalenței, în raport cu celelalte tălmăciri, care acoperă modalități extrem de variate, de la proza propriu-zisă și versul alb pînă la versurile rimate. Personalități de seamă ale culturii și literaturii românești, între care menționăm pe N. Iorga, D. Caracostea, G. Murnu, Victor Eftimiu ș.a., au abordat, din diferite unghiuri, opera corifeului tragediei grecești. Cu precădere *Orestia* și *Prometeu înlănțuit* au constituit nelincetate prilejuri de a reveni asupra bogăției de sensuri și mesaje cuprinse în opera eschileană, configurate după structuri spirituale particulare și — de ce să nu o spunem — proprii spațiului de gândire balcanic, sud-est european, la confluența spiritual-etnică dintre Dacia, Tracia și vechea Eladă. Din acest motiv, apariția unei noi versiuni românești, cu atât mai mult cînd ea are meritul de a realiza o traducere integrală a operei, își sporește semnificațiile, dacă o raportăm la izvoarele culturii noastre, pe care o îmbogățește nu numai printr-un contact reiterat cu o capodoperă a culturii universale, ci mai ales prin modalitățile specifice de asimilare a acesteia la parametrii sensibilității moderne.

Fiecare dintre cele patru tragedii reprezintă, cum metaforic se exprimă autorul studiului din *Prefață* (p. 5), cîte „o insulă

dintr-un arhipelag scufundat”. Caracteristică și comună le este, așadar, dispariția celorlalte tragedii, care le însoțeau în tetralogiile de sine stătătoare, create de Eschil. De aceea, reconstituirea unui univers de semnificații distinct apare greu de realizat în condițiile absenței întregului, din care s-a conservat doar cîte o parte. Dar aspectul de substanță, aparținînd structurii de adîncime, care este comun tuturor tragediilor de față, îl reprezintă tema războiului. Această dominantă a gândirii eschileene — sesizată pertinent de autorul studiului introductiv — unește tematic și justifică dispunerea tragediilor în toate edițiile moderne. *Rugătoarele*, *Perșii* și *Șapte contra Tebei* surprind războiul, ca să spunem așa, „in medias res”. Tragedia *Prometeu* este, la rîndul ei, prin atitudine și tonalitate, un protest acerb contra opresiunii, un război pentru eliberarea de teroare.

Meritul cel mai de seamă al tălmăcirii rezidă, după opinia noastră, în surprinderea specificului rostirii tragice. Unitatea stilistică a operei eschileene se recunoaște la nivelul macrostructurilor, al entităților autonome comparabile reciproc. În interiorul microstructurilor, textul dezvăluie o multitudine de modalități retorice dublate de sensuri convergente, aparținînd unor straturi arhaice și chiar prearhaice ale gândirii elene. Autorul versiunii românești a reușit, pe de o parte, să ne dea măsura fidelă a rostirii ritmurilor originare, conservate uneori cu strictețe, pe de altă parte, să cuprindă mesajul în modalități noi, independente de original, capabile însă a realiza mai adecvat transferul integral de idei.

O versiune poate rivaliza, în orice limbă, cu originalul. Măsura deplinei reușite este dată de capacitatea de a asimila experiența sensibilă a operei, reproducînd-o în configurații specifice, în raport cu contextul cultural în care este integrată. Exemplul cel mai strălucit la noi — de altfel, un autentic model în arta traducerii — este echivalența *Iliadei* realizată de Murnu. Opinem că actuala versiune integrală a operei lui Eschil reprezintă un moment de referință în cultura românească, oferind specialiștilor un punct de reper în contactul cu operele clasicismului antic, iar publicului larg, un nou prilej de redescoperire a lumii străvechi, a mișturilor fundamentale din istoria umanității.

Liviu FRANGA

* ESCHIL : *Rugătoarele*, *Perșii*, *Șapte contra Tebei*, *Prometeu înlănțuit*. Traducere, prefață și note de Alexandru Miran. Colecția „Clasicii literaturii universale”, București, Editura Univers, 1982.